

JÓZEF BRODA

Rozwój ustawodawstwa leśnego dotyczącego Lasów Państwowych w okresie międzywojennym

The Development of Forest Legislation Concerning State Forest
in the Inter-War Period

Leśnictwo polskie w pierwszym okresie po odzyskaniu niepodległości było zlepkiem kilku różnych, nie pasujących do siebie struktur organizacyjnych, jako następstwo zaborów. Również obowiązujące nadal ustawodawstwo zaborcze w sprawach leśnych przedstawiało duże zróżnicowanie. Ustawodawstwo to w odniesieniu do lasów niepaństwowych obowiązywało do 1927 r., tj. do ukazania się rozporządzenia prezydenta w sprawie ich zagospodarowania, zaś odnośnie lasów państwowych — do 1928 r., kiedy to analogiczna ustawa ukazała się również dla tych lasów. Obie ustawy dotyczyły całego terytorium państwa, a więc nastąpiło wówczas na całym jego obszarze wyeliminowanie obowiązującego dotąd ustawodawstwa zaborczego w odniesieniu do każdej z wymienionych grup własnościowych.

W związku z tym należy przyjąć, że obie daty (1927 i 1928) rozgraniczają dwudziestolecie międzywojenne na dwa podokresy: pierwszy od zakończenia wojny, w którym utrzymywały się porzbirowe odrębności, przy równoczesnym stopniowym procesie unifikacji lasów państwowych i integracji gospodarstwa leśnego oraz podokres drugi, do końca omawianego dwudziestolecia, w którym gospodarstwo leśne w lasach państwowych i w części lasów prywatnych przeszło olbrzymią ewolucję osiągając pod koniec dwudziestolecia zupełnie nowoczesny kształt nie ustępujący najlepszym wzorcom obcym.

Podokres I (1918–1928)

Porównując ze sobą wymienione dwa podokresy, odnosi się wrażenie, że w pierwszym z nich panował w organizacji lasów państwowych zupełny zastój. Bez wątplenia jest w tym sporo racji, ale trzeba wziąć pod uwagę, że warunki w pierwszych latach powojennych były wyjątkowo niekorzystne i niestabilne. Wystarczy przytoczyć, że dla Polski wojna skończy-

ła się dopiero w 1921 r. (pokojem ryskim z 18 III 1921 r.), wkrótce zaczął się głęboki kryzys gospodarczy połączony z olbrzymim bezrobociem i inflacją, a następnie hiperinflacją i w sytuacji, gdy kraj wymagał odbudowy z ogromnych zniszczeń wojennych, trzeba było organizować od podstaw wszystkie dziedziny życia gospodarczego i państwowego.

Zasadniczą jednak przyczyną braku postępu w zakresie ustawodawstwa leśnego była niestabilność rządów w pierwszych latach niepodległości, a jeszcze bardziej zapis w konstytucji z 17 III 1921 r. przyznający sejmowi wyłączność w zakresie stanowienia prawa. W warunkach ówczesnego "sejmowładztwa" i przy często zmieniających się rządach (w ciągu pierwszych siedmiu lat było aż 12 zmian gabinetów!) sprawy leśnictwa prawie nie trafiały na porządek dzienny obrad sejmu. Nawet formalne wyłączenie w końcu 1920 r. lasów państwowych spod zarządu administracji rolnej resortu rolnictwa, któremu te lasy podlegały, przez utworzenie Departamentu Leśnictwa i wyodrębnienie pierwszych okręgowych zarządów lasów państwowych, nie przyniosło zmiany na lepsze.

Pierwsze akty prawne dotyczące lasów państwowych w skali ogólnopolskiej pochodzą dopiero z 1924 r. Pierwszym z nich było rozporządzenie Rady Ministrów z 26 VI w sprawie przekształcenia lasów państwowych w skomercjalizowane przedsiębiorstwo państwowe p.n. "Polskie Lasy Państwowe" oraz podpisany dwa dni później przez prezydenta statut tegoż przedsiębiorstwa. Drugim aktem prawnym z tego samego roku było rozporządzenie prezydenta z 30 XII w sprawie wydzielenia administracji lasów państwowych w odrębny pion administracji państwowej. Należy zaznaczyć, że wymienione akty prawne ukazały się nie jako uchwały sejmowe, ale w ramach przyznanych przez sejm rządowi W. Grabskiego nadzwyczajnych uprawnień w związku z podjętym planem przeprowadzenia reformy walutowej i uzdrowienia finansów państwa — najpierw na pół roku (do 30 VI 1924 r.), przedłużonych następnie na dalsze pół roku (do 31 XII tegoż roku). W ramach tych pełnomocnictw rząd (i prezydent) miał prawo wydawania rozporządzeń z mocą ustawy¹, ale tylko w ściśle określonych przypadkach i wyznaczonych gałęzi gospodarki (m.in. właśnie lasów państwowych).

Projekt przekształcenia lasów państwowych w przedsiębiorstwo nie był nowy. Już w roku 1919 na ogólnopolskim zjeździe leśników została wysunięta taka koncepcja, przede wszystkim w dążeniu do uniezależnienia tych lasów od resortowej administracji rolnej² (przez cały okres międzywojenny lasy państwowe podlegały resortowi rolnictwa). Dlatego leśnicy, zwłaszcza zrzeszeni w swym związku zawodowym, generalnie poparli ten projekt³.

Jednak w ostatniej chwili uzgodniony projekt statutu przedsiębiorstwa "Polskie Lasy Państwowe" (statut zawierał przepisy szczegółowe) został na szczeblu rządowym bardzo poważnie zmieniony na niekorzyść tych lasów⁴. Rządowi bowiem chodziło przede wszystkim o wydobycie z lasów państwowych — w jak najkrótszym czasie — możliwie największych, doraźnych dochodów na potrzeby skarbu państwa. W związku z tym wysuwane przez leśników postulaty⁵, np. w sprawie przejęcia możliwie całej wyrobki drewna we własny zarząd ALP, decentralizacji zarządzania i przeniesienia punktu ciężkości w sprawach gospodarki leśnej na nadleśnictwa, premiowania osób wykazujących się szczególnymi osiągnięciami gospodarczymi, zrównania roku obrachunkowego z rokiem gospodarczym itd. — nie zostały uwzględnione.

Podpisany (28 VI) przez prezydenta statut przedsiębiorstwa “Polskie Lasy Państwowe”⁶ wyłączał te lasy z ram Departamentu Leśnictwa (pozostały mu jedynie sprawy ogólnej polityki leśnej oraz ochrony lasów niepaństwowych)⁷ i poddawał pod zarząd nowo utworzonej dyrekcji generalnej. Jednak przedsiębiorstwo to nie uzyskało odrębnej osobowości prawnej, cele gospodarstwa leśnego nie zostały jasno określone, system zarządzania uległ jeszcze większemu scentralizowaniu. O czysto fiskalnym celu tego całego przedsięwzięcia świadczy również i to, że na dyrektora dyrekcji generalnej powołano nie leśnika, lecz handlowca (M. Jastrzębskiego, dyrektora spółki drzewnej)⁸.

Ponadto statut nowo powstałego przedsiębiorstwa pogarszał położenie prawne pracowników leśnictwa przez wprowadzenie stosunku prywatno-prawnego (kontrakt) w miejsce dotychczasowego stosunku publiczno-prawnego, który gwarantował pracownikom m.in. ochronę przed nieuzasadnionymi zwolnieniami z pracy.

Wszystko to spowodowało, że leśnicy podjęli szeroko zakrojoną akcję w prasie i różnych wystąpieniach publicznych za przywróceniem lasom państwowym poprzedniego charakteru⁹. W podobnym duchu wypowiadali się również przedstawiciele krakowskiego środowiska naukowego¹⁰. Sprawa ta trafiła nawet na forum sejmu. Na jednym z pierwszych posiedzeń jesiennej sesji sejmu grupa 18 posłów zgłosiła interpelację¹¹, w której wskazywała na niebezpieczeństwa wynikające z aktualnie prowadzonej polityki gospodarczej w stosunku do lasów państwowych. To ostatecznie przeważało szalę na rzecz wycofania się rządu z koncepcji stworzenia z tych lasów przedsiębiorstwa dochodowego.

We wspomnianej interpelacji postulowano również “stworzenie nowej organizacji, opartej na jak najdalej idącym usamodzielnieniu całego zarządu lasów państwowych”. W następstwie tego sejm podjął uchwałę zobowiązującą rząd do wydania rozporządzenia o organizacji lasów państwowych, w którym “ustalone zostaną podstawy organizacyjne dla tej gałęzi administracji”¹². Uchwała zawierała wszystkie zgłoszone punkty, dotyczące treści projektowanej ustawy.

Ponadto sejm wzywał rząd do przedłożenia projektu jednolitej ustawy o zagospodarowaniu lasów państwowych w skali krajowej¹³ (postulat ten został spełniony dopiero w 1928 r.).

Ze względu na kończące się 31 grudnia 1924 r. pełnomocnictwa dla rządu (uprawniające m.in. do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy) dzień wcześniej prezydent podpisał projekt rozporządzenia o organizacji administracji lasów państwowych, zawierający na końcu postanowienie o anulowaniu poprzedniego rozporządzenia — z 26 VI o utworzeniu przedsiębiorstwa “Polskie Lasy Państwowe” oraz dotyczącego go statutu z 28 VI¹⁴.

Rozporządzenie Prezydenta z 30 XII 1924 r. o wyodrębnieniu administracji lasów państwowych¹⁵ miało dla niej fundamentalne znaczenie. Już na wstępie została postawiona najbardziej istotna i postępową zasadą w organizacji zarządzania — taka mianowicie, że “sprawy gospodarki leśnej w lasach państwowych wydziela się w odrębną gałąź administracji państwowej”.

Nastąpiło więc zagwarantowanie praw pracowniczych, co w akcji leśników przeciwko komercjalizacji odgrywało tak bardzo istotną rolę. Rozporządzenie to zmierzało do faktycznego wyodrębnienia administracji lasów państwowych (ALP) i zagwarantowania jej samodzielności gospodarczej. ALP została wyposażona — na podstawie późniejszych

przepisów prawnych — w szeroki zakres uprawnień i miała odtąd działać w całym zakresie potrzeb państwowej gospodarki leśnej na zasadach samowystarczalności. Zgodnie z tym wszystkie wydatki zwyczajne i nadzwyczajne miały znajdować pokrycie w dochodach państwowego gospodarstwa leśnego. Była to pierwsza fundamentalna podstawa nowej struktury organizacyjnej.

Wydzielenie tej gałęzi gospodarczego zarządu państwowego i idea samowystarczalności pgl musiały prowadzić do wyodrębnienia budżetu lasów państwowych z ogólnego budżetu państwowego, do którego lasy państwowe miały odtąd wchodzić tylko sumą czystego dochodu, obliczonego na podstawie planu finansowo-gospodarczego. Mówi o tym wyraźnie uchwała sejmowa, jak i wspomniane rozporządzenie prezydenta. Była to druga z podstawowych zasad nowego schematu organizacyjnego lasów państwowych.

Trzecią naczelną zasadą w omawianej ustawie była zasada decentralizacji, wyłączająca wszystkie czysto produkcyjne, handlowe i gospodarcze funkcje pgl z zakresu działania Ministerstwa Rolnictwa i przyznająca: w odniesieniu do okręgów lasów państwowych (przemianowanych z dniem 1 II 1925 r. na dyrekcje okręgowe l.p.¹⁶) — dyrektorom, a w odniesieniu do nadleśnictw — nadleśniczym. W ten sposób punkt ciężkości został przesunięty na średni i niższy szczebel zarządzania gospodarką leśną.

Ważna zmiana nastąpiła też w systemie wynagradzania zatrudnianego personelu. Obok uposażenia podstawowego dużą rolę odgrywały formy pośrednie, jak ubezpieczenia emerytalne, deputaty i premie za osiągnięte wyniki gospodarcze. Ale nowa ustawa nie przywracała poprzedniego statusu prawnego pracowników ALP.

Rozporządzenie to zawierało jednak dwa zasadnicze braki: po pierwsze nie określało celów i zadań gospodarki lasów państwowych, a tym samym nie dawało podstaw do ustalenia zasad ich własnej polityki gospodarczej, a po drugie nie wyznaczało centralnego, samodzielnego i fachowego organu do zarządzania lasami państwowymi, wyłączonego — tak jak dyrekcje okręgowe LP i nadleśnictwa — z ogólnej administracji państwowej. Nałożenie przez rozporządzenie na ministra rolnictwa i dóbr państwowych obowiązku kierowania sprawami gospodarki leśnej lasów państwowych, nadzoru nad działalnością ALP oraz ustalania zasad gospodarki w tych lasach, a więc czynności administracyjno-gospodarczych nie stanowiło właściwego uregulowania zagadnienia. Należy dodać, że rozporządzenie to nie wspomniało ani słowem o Departamencie Leśnictwa, a więc nie przewidywano dla niego żadnego zakresu działania i uprawnień. W rezultacie departament ten został zdegradowany do roli biura ministra do spraw leśnych, a dyrektor departamentu — do roli doradcy ministra.

Podokres II (1928–1939)

Rząd wycofując się w 1924 r. z próby skomercjalizowania lasów państwowych, mającego zwiększyć dochody z nich, odłożył tę sprawę do sposobniejszej chwili. Odpowiednia ku temu okazja nastąpiła w 1926 r., po przewrocie majowym, kiedy to w znowelizowanej 2 VIII konstytucji marcowej (z 1921 r.) znalazł się zapis uprawniający prezydenta m.in. do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy — bez dotychczas koniecznej na to zgody sejmu.

Należy zaznaczyć, że odtąd — aż do końca okresu międzywojennego — wszystkie ustawy leśne ukazywały się jako rozporządzenia prezydenta.

To wzmocnienie pozycji najwyższego organu władzy wykonawczej w państwie rzutowało odpowiednio również na rozszerzenie uprawnień wszystkich zwierzchnich organów zarządzania. Dotyczyło to także lasów państwowych, w których postanowiono wprowadzić jednoosobowe kierownictwo — niezależnie od Departamentu Leśnictwa. Z dniem 1 X 1926 roku minister rolnictwa mianował “nadzwyczajnym delegatem do spraw administracji lasów państwowych” — czyli swym pełnomocnikiem w tym zakresie — Adama Loreta, dyrektora warszawskiej dyrekcji okręgowej lasów państwowych¹⁷, na którego osobę wkrótce przeszły wszystkie najważniejsze uprawnienia znajdujące się dotąd w gestii Departamentu Leśnictwa. A. Loret stał na czele lasów państwowych do końca okresu międzywojennego — najpierw jako “nadzwyczajny delegat”, następnie od 1 I 1931 r. — jako kierownik nowo utworzonej Dyrekcji Naczelnej LP, a od 1 II 1934 r. — jako jej dyrektor i zarazem dyrektor naczelny lasów państwowych.

W ciągu niniejszego podokresu (1928–1939) ukazały się trzy zasadnicze akty prawne dotyczące lasów państwowych: w 1928 r. rozporządzenie o zagospodarowaniu tych lasów, w 1930 r. rozporządzenie o powołaniu Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych oraz w 1936 r. tzw. dekret wrześniowy o państwowym gospodarstwie leśnym.

Do nich należy jeszcze doliczyć rozporządzenie prezydenta z 1927 roku o wyodrębnianiu przedsiębiorstw państwowych, które wprawdzie nie dotyczyło lasów państwowych, ale na jego podstawie zostały one przekształcone w przedsiębiorstwo, a ponadto najważniejsze przepisy tego aktu prawnego weszły do późniejszego dekretu wrześniowego.

Datowane 22 III 1928 r. rozporządzenie Prezydenta “o zagospodarowaniu lasów państwowych”¹⁸ było w zasadzie uzupełnieniem poprzedniego rozporządzenia, z 30 XII 1924 r., o utworzeniu administracji lasów państwowych. Nowe rozporządzenie określało przypadki, w których minister rolnictwa był uprawniony do zmiany uprawy leśnej na inny rodzaj użytkowania; wprowadzało obowiązek zalesienia wszystkich państwowych gruntów leśnych bez dREWOSTANÓW; nakładało obowiązek zagospodarowania wszystkich lasów według zatwierdzonych planów urządzania gospodarstwa leśnego, z warunkiem zachowania zasady trwałości i ciągłości użytkowania; określało również, jakie lasy mogą być uznane za ochronne itd.

Następną ustawą dotyczącą lasów państwowych było rozporządzenie prezydenta z 3 XII 1930 r. o utworzeniu Dyrekcji Naczelnej LP¹⁹, co jednocześnie oznaczało przekształcenie tych lasów w skomercjalizowane przedsiębiorstwa państwowe. Geneza tej nowej formy organizacyjnej lasów państwowych sięga połowy 1924 r., kiedy to rozporządzeniem Rady Ministrów (z 26 VI) zostało powołane przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą “Polskie Lasy Państwowe” z własnym statutem i odrębną dyrekcją generalną — o czym już była mowa.

Począwszy od 1923 r. — w związku z prowadzoną przez państwo polityką etatystyczną (kapitalizm państwowy) — rosła liczba tego rodzaju przedsiębiorstw państwowych (np. państwowe majątki rolne, koleje państwowe, niektóre większe zakłady przemysłowe). Aby nadać takim jednostkom, już istniejącym i mającym powstać w przyszłości, jednolite ramy

organicyjne i podstawy prawne, ukazało się z datą 17 III 1927 r. rozporządzenie prezydenta “o wydzielaniu z administracji państwowej przedsiębiorstw państwowych — przemysłowych, handlowych i górniczych oraz ich komercjalizacji”²⁰. Już na wstępie ustawa ta zawierała postanowienie, że tego rodzaju przedsiębiorstwa mogły być “w drodze rozporządzeń Rady Ministrów wydzielone z ogólnej administracji państwowej i uznane za przedsiębiorstwa posiadające samoistną osobowość prawną”. “W następstwie tego — jak pisze jeden ze współczesnych komentatorów tej ustawy²¹ — obok państwa, jako osoby prawnej, będzie istniał cały szereg (w chwili obecnej mamy ich 13) nowych osób prawnych, powołanych do życia przez pierwotną osobę prawną, mocą jej władzy suwerennej i wyposażonych w pewien zasób dóbr materialnych, stanowiących przedtem własność tejże pierwotnej osoby prawnej”.

Wyodrębniane tą drogą przedsiębiorstwa miały być — jak czytamy w ustawie — zarządzane “według zasad gospodarki handlowej”, podlegały wpisowi do rejestru handlowego i z chwilą zarejestrowania rozpoczynały swą działalność jako “samoistne osoby prawne”. Znajdujący się w ich posiadaniu majątek składał się z nieruchomości (własność państwa) i ruchomości (własność przedsiębiorstwa).

Cytowane rozporządzenie uprawniało skomercjalizowane przedsiębiorstwo do nabywania majątku nieruchomego na własność skarbu państwa i zatrzymywania go w swym użytkowaniu. Ponadto uprawniało ono takie przedsiębiorstwo do zaciągania kredytu, przy czym państwo udzielało gwarancji do określonej wysokości za podejmowane przez nie zobowiązania. Rachunkowość skomercjalizowanych przedsiębiorstw miała być oparta na tworzeniu kapitałów: zakładowego, amortyzacyjnego i rezerwowego. Wszystkie wydatki, wynikające z działalności przedsiębiorstwa, łącznie z wydatkami inwestycyjnymi, miały być pokrywane z własnych dochodów, przy czym wydatki inwestycyjne nie powinny przekraczać 50% preliminowanego zysku brutto w danym roku obrachunkowym.

Skomercjonalizowane przedsiębiorstwa miały przekazywać do skarbu państwa “przynajmniej 50% czystego zysku bilansowego, pozostającego po dokonaniu obowiązkowych odpisów”. W budżecie państwowym figurowały one tylko sumami netto. Sprawozdanie przedsiębiorstwa, zawierające bilans oraz rachunek zysków i strat za ostatni rok sprawozdawczy, było dołączone jako załącznik do drukowanego preliminarza budżetowego na dany rok obrachunkowy.

Dyrekcja skomercjalizowanego przedsiębiorstwa była — jak czytamy w ustawie — odpowiedzialna za prowadzenie go “ze starannością porządnego kupca”, przy czym zatrudnieni w nim urzędnicy tracili status pracowników państwowych i byli wynagradzani “w zależności od czynionych usług, w sposób przyjęty w przedsiębiorstwach prywatnych”.

Jak więc widać, ustawa ta wprowadzała jako zasadę zmianę statusu prawnego pracowników przedsiębiorstw z publiczno-prawnego (etat) na prywatno-prawny (kontrakt), co już w połowie 1924 r. miało być wprowadzone w lasach państwowych.

Powyższej ustawie poświęcono tutaj sporo uwagi, ale po pierwsze zostały w niej wyraźnie określone zasady działania skomercjonalizowanych przedsiębiorstw państwowych, na podstawie których nastąpiło wyodrębnienie lasów państwowych (na mocy wspomnianego

rozporządzenia o powołaniu Dyrekcji Naczelnej LP z 3 XII 1930 r.), a po drugie zasady te, rozwinięte i dostosowane do pgl, weszły następnie do dekretu wrześniowego z 1936 r.

Wprowadzone po 1926 r. przez A. Loreta bardzo istotne zmiany w organizacji lasów państwowych oraz przekształcanie się tych lasów w nowoczesny organizm gospodarczy spowodowały, że ustawy leśne z 1924 r. i 1928 r. stały się już niewystarczające. Zwłaszcza gdy lasy te zostały w 1930 r. przekształcone w wyodrębnioną organizację gospodarczą z oddzielną dyrekcją, własnym budżetem, koniecznością posiadania funduszu inwestycyjnego itd., zachodziła potrzeba wydania dla nich nowej ustawy o pgl. Już w 1932 r. projekt takiej ustawy, opracowany w Dyrekcji Naczelnej LP (przez A. Ludwikiewicza), był dyskutowany na zjeździe delegatów Związku Zawodowego Leśników w Białowieży.

Ustawa ta, wydana z datą 30 IX 1936 r.²², również jako rozporządzenie prezydenta — zawierająca pełną i zaktualizowaną wersję przepisów prawnych w sprawie lasów państwowych i pgl — anulowała niektóre punkty rozporządzenia o zagospodarowaniu lasów państwowych z 1928 r., ale tylko w odniesieniu do lasów pozostających w gestii Ministerstwa Rolnictwa. Natomiast była ona nadal obowiązująca dla lasów państwowych znajdujących się pod zarządem innych resortów i instytucji. Dekret wrześniowy anulował również w całości rozporządzenie prezydenta o powołaniu Dyrekcji Naczelnej LP z 3 XII 1930 r.

Dekret ten wprowadzał na określenie państwowego gospodarstwa leśnego nazwę „Lasy Państwowe”, odtąd oficjalnie używaną. Jednak mimo przekształcenia tych lasów już w 1930 r. w wyodrębnioną organizację gospodarczą, dekret nie przyznawał im odrębnej osobowości prawnej. Dawał im jednak szeroki zakres samodzielności i stwarzał warunki do prowadzenia operatywnej polityki leśnej odnośnie samych lasów, jak i związanych z nimi innych rodzajów działalności gospodarczej (przemysł drzewny, eksport drewna).

Dekret ten zawierał pełny i jednolity tekst przepisów o LP, w większości powtórzonych z poprzednich ustaw, znacznie jednak zmienionych i uzupełnionych — w dostosowaniu do aktualnego stanu, warunków i potrzeb. Z nowych przepisów na uwagę zasługują następujące postanowienia:

- ogólna powierzchnia lasów i gruntów leśnych LP nie mogła ulegać zmniejszeniu (o tym mówiły również poprzednie przepisy), w związku z czym dekret nakładał na Lasy Państwowe obowiązek nabywania lasów i gruntów leśnych, a także gruntów nieleśnych, których zalesienie leżało w interesie państwa; w tym celu utworzono „fundusz uzupełnienia stanu posiadania”, a więc fundusz o charakterze inwestycyjnym;
- Lasy Państwowe zostały uprawnione do prowadzenia przemysłowego przerobu drewna i innych surowców własnych w rozmiarach, jakie będą potrzebne do zapewnienia rentowności LP;
- administracja Lasów Państwowych została zobowiązana do przeprowadzenia spisu oraz wyszacowania zarządzanego przez nią majątku leśnego, którego wartość miała stanowić kapitał zakładowy lasów państwowych (wybuch wojny przeszkodził w zrealizowaniu tego postulatu);
- Lasy Państwowe miały prowadzić gospodarkę na zasadach samowystarczalności na podstawie rocznych planów finansowo-gospodarczych, sporządzanych na

okres od 1 X do 10 IX następnego roku; do budżetu państwowego wchodziły one tylko czystą wpłatą do skarbu państwa; przepisy w sprawie planu finansowo-gospodarczego LP należały do najbardziej istotnych w nowej ustawie;

- Lasy Państwowe mogły uczestniczyć w spółkach akcyjnych, pod warunkiem że większość kapitału pochodziła z majątku zarządzanego przez administrację lasów państwowych (dotyczyło to zwłaszcza założonej w 1931 r., w celach eksportu drewna, spółki handlowej "Paged");
- funkcjonariusze Lasów Państwowych stanowili odrębny od innych funkcjonariuszy państwowych rodzaj służby państwowej; zatrudnienie odbywało się w zasadzie na podstawie mianowania (przepisy o uposażeniach i zaopatrzeniu emerytalnym zostały wydane w 1934 r.).

Przepisy dekretu wrześniowego zostały częściowo zmienione postanowieniami noweli z 16 III 1937 r.²³. Zmiany dotyczyły punktów odnoszących się do gospodarki finansowej Lasów Państwowych, zwłaszcza wpłat do skarbu państwa, zaciągania pożyczek oraz przekazywania nieruchomości na rzecz innych jednostek,

O postępowym i na wskroś nowoczesnym charakterze dekretu wrześniowego świadczy m.in. fakt, że obowiązywał on też po drugiej wojnie światowej, w zmienionych warunkach ustrojowych i gospodarczych, uchylony dopiero z dniem 1 I 1950 r. w związku z uchwaleniem przez sejm nowej ustawy o państwowym gospodarstwie leśnym z 20 XII 1949 r.

Ostatnim aktem prawnym dotyczącym lasów państwowych w okresie międzywojennym było rozporządzenie Rady Ministrów z 13 VII 1938 r. o ustaleniu okręgów i siedzib dyrekcji tych lasów²⁴. Wprowadzony z dniem 1 X t.r. nowy podział administracyjny lasów państwowych na okręgi dyrekcyjne (ich liczbę zwiększono z 9 do 10) spowodował dość znaczne zmiany terytorialne w stosunku do dotychczasowego podziału, opartego na rozporządzeniu Rady Ministrów z 16 I 1925 r. o przemianowaniu okręgów Lasów Państwowych na dyrekcje²⁵ i z 8 VII 1932 r. o zniesieniu Dyrekcji LP w Bydgoszczy²⁶. Należy zaznaczyć, że ten nowy podział administracyjny lasów państwowych był dostosowaniem do — wprowadzonego nieco wcześniej — skorygowanego podziału kraju na województwa.

Kończąc niniejszy przegląd międzywojennego ustawodawstwa dotyczącego lasów państwowych należy wskazać na ciągłość rozwojową tego ustawodawstwa jako zasaniczą jego cechę. Wszystkie bowiem omówione tutaj akty prawne ściśle się ze sobą wiązały — mianowicie rozporządzenie z marca 1928 r. było w zasadzie uzupełnieniem rozporządzenia z grudnia 1924 r., z kolei rozporządzenie z 1930 r. wywodziło się z rozporządzenia o przedsiębiorstwach państwowych z 1927 r., zaś dekret wrześniowy z 1936 r. przejmował, modyfikował i rozwijał treść wszystkich poprzednich aktów prawnych.

Ta ciągłość rozwojowa świadczy także o właściwie ukierunkowanej i dalekowzrocznej polityce gospodarczej państwa w odniesieniu do posiadanych lasów państwowych, a jeszcze bardziej kierownictwa ALP. Efekty tego stały się widoczne zwłaszcza od połowy lat trzydziestych, kiedy to lasy państwowe pod sprężystym kierownictwem A. Loreta urosły do roli ważnej gałęzi gospodarki narodowej, przynoszącej — na przemian z górnictwem — najwyższej, i z tendencją wzrostową, wpływy finansowe do skarbu państwa z eksportu drewna i wyrobów drzewnych.

Przypisy

¹Dziennik Ustaw RP (Dz.U.) 1924, nr 4, poz. 28.

²Las Polski 1921, nr 1–2, s. 46.

³Las Polski 1924, nr 2, s. 52 i nast.; nr 5, s. 191 i nast.

⁴Las Polski..., jw., nr 11, s. 458 i nast.

⁵Las Polski 1923, nr 7–8 s. 276–277; 1924, nr 2, s. 53–64; nr 5, s. 185–207.

⁶Dz.U. 1924, nr 56, poz. 570; Las Polski 1924, nr 7, s. 272 i nast.

⁷Las Polski..., jw. nr 11, s. 460 i nast.

⁸Las Polski..., jw., nr 12 s. 461; F. Szkiłładź, *Lasy Państwowe i ich czołowi administratorzy. (W:) Twórcy i organizatorzy leśnictwa polskiego na tle jego rozwoju (praca zespołowa)*. PWN, Warszawa 1974 s. 334.

⁹Las Polski 1924, nr 5, s. 209–210.

¹⁰Las Polski..., jw., nr 5, s. 179–184.

¹¹Las Polski..., jw., nr 11, s. 476.

¹²Las Poslki 1924, nr 1, s. 41–42.

¹³Las Polski..., jw., s. 42.

¹⁴Dz.U. 1924, nr 119, poz. 1079; Las Polski..., jw., s. 43–52.

¹⁵Dz.U. 1925, nr 119, poz. 1079.

¹⁶Dz.U. 1925, nr 9, poz. 62.

¹⁷Mon. Pol. 1926, nr 236, 14 X 1926.

¹⁸Dz.U. 1928, nr 36, poz. 336.

¹⁹Dz.U. 1930, nr 86, poz. 661.

²⁰Dz.U. 1927, nr 25, poz. 195.

²¹Przemysł i Handel (mies.) 1927 z. 7 s. 630 i nast.

²²Dz.U. 1930, nr 86, poz. 661.

²³Dz.U. 1937, nr 21, poz. 130.

²⁴Dz.U. 1938, nr 95, poz. 639.

²⁵Dz.U. 1925, nr 9, poz. 62.

²⁶Dz.U. 1932, nr 64, poz. 600

Summary

The development of forest legislation concerning state forests in teh inter-war period

In the first years after regaining the independency by Poland the state forests were a conglomerate of three different organizational structures, as the effect of the situation after partition of Poland between three neighbouring powers. The same situation concerned the forest legislation of that time. It was not earlier than by decree of the President, issued in 1928, on the management of state forests, as unified for the whole country, that the foreign legislation, being in force until that time, was eliminated. By the same, that year delimits

the abovesaid twenty years into two subperiods. The first of them (1918-1928) was full of works on reconstruction of forest economy and its improvement, organizing the forest administration, carrying out forest inventory and management, controlling outbreaks of insect populations etc. However, the progress in forest legislation was hampered by a considerable political differentiation within the country and frequent changes of governing cabinets, and first of all, the inscription in the Constitution that only the parliament is authorized to establish laws.

In that subperiod only two legal acts on state forests appeared of parliamentary character, both from 1924. The decree by the Council of Ministers was the first, from 28 June on transformation of those forests into state enterprises. The statutes of the enterprise, signed two days later by the president, was the supplement to that decree. Commercialization of state forests aimed to gaining an increased income for the needs of the currency reform being just in the course. However, the government abandoned that conception under a broad action against commercialization, undertaken by foresters. The order of 30 Dec. 1924 issued by the president, was the second normative act, being also of a decree character, on detaching state forest administration into a separate section of state administration. Both legal acts mentioned above were issued in the period and in the framework of extraordinary powers conferred by the Parliament to the government (and the president) for to carry out the currency reform and to sanitize the state treasury.

A real development of forest legislation concerning state forests occurred in the second subperiod (1928-1939).

Introduction of novelties to the constitution in 1926 was of basic importance, conferring to the president the right to issue orders with the powers of statutes. Since then all basic acts on state forests appeared as presidential decrees.

Three acts of basic importance for state forests were issued in the subperiod: the residential decree of 1928, mentioned above, on management of state forests, the decree of 1930 on establishing the General Directorate of State Forests, and the decree of 1936, the so-called September decree, on state forest enterprise.

The presidential decree of 1927 on establishing of state enterprises should be added to those mentioned above. Although that decree had not concerned directly state forests, however those forests were transformed in 1930 in a state enterprise on the background of that decree, and moreover, the most important regulations of that legal act were incorporated into the later September decree.

All the legal acts mentioned above were closely bound to each other, because the decree of 1928 was, in its principle, a novelty to the decree of 1924, while the decree of 1930 originated from the order on state enterprises of 1927, and the September decree overtook, however modifying and developing, the content of all previous decrees. The fact that it was still valid after the Second World War until 1950, in quite different social system and at different economy conditions, evidences its very modern and progressive character.